HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]חייב אתה ליתן לו טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה מ"ט כיון דלא (א) פסקה מילתא אכתי גנב הוא לא צריכא דאמרי ליה חייב אתה ליתן לו: גופא [א]אמר רבי יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינן יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ומי אמר ר' יוחנן הכי [ב]והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה [ג]ותנן [ב]כרם רבעי היו מציינין אותו בקוזזות אדמה סימנא כי אדמה מה אדמה איכא הנאה מינה אף האי נמי כי מפרקא שרי לאיתהנויי מינה [ג]ושל ערלה בחרסית סימנא כחרסית מה חרסית שאין הנאה מינה אף האי דלית ביה הנאה מיניה [ד]ושל קברות בסיד סימנא דחיור כעצמות [ה]וממחה ושופך כי היכי דניחוור טפי אמר רבן שמעון בן גמליאל [ו]בד"א בשביעית דהפקר נינהו אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות [ז]והצנועין מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה מחולל על המעות הללו וכי תימא מאן תנא צנועין רשב"ג [ד](ורבי יוחנן כסתם יחידאה לא אמר) והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ה]כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה אמרי לא תימא כל הנלקט מזה אלא אימא כל המתלקט מזה ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחד ורבי דוסא נלקט קאמר דתניא [ו]רבי יהודה אומר שחרית בעל הבית עומד ואומר כל שילקטו עניים היום יהא הפקר רבי דוסא אומר לעיתותי ערב אומר כל שלקטו עניים יהא הפקר איפוך דר' יהודה לר' דוסא ורבי דוסא לרבי יהודה אמאי אפכת מתניתא אפכה לרבי יוחנן ואימא צנועין ורבי יהודה אמרו דבר אחד אמרי לא סגיא דלא מתהפכת מתניתא דבהא [ז]מתניתין קתני דאית ליה לרבי יהודה ברירה ושמעינן ליה לרבי יהודה בעלמא [ח]דלית ליה ברירה [ט]דתנן

הלוקח

בקזוזות. מוט"ש. נותן פיסת רגבים סביבות הגבולים להודיע שהוא כרם רבעי ואסור בלא פדיון: **דאיכא הנאה מיניה.** לאחר זמן בחרישה וזריעה וקצירה: **אף האי נמי איכא הנאה מיניה.** בפדיון: **חרסית.** כתותי רעפים טיבל"ש בלע"ז: **וממחה ושופך.** ממחה את הסיד במים ושופך סביבות הקבר: **בד"א.** דעבדינן להו היכירא לעוברים ושבים: **בשביעית.** שהוא הפקר ובהיתר הן באין לאכול: **אבל בשאר שני שבוע.** שהן באים לגזול יניחם ויאכלו דבר האסור והלעיטהו לרשע וימות: **כל הנלקט כו'.** אלמא אע"ג דליתיה ברשותיה מפריק ותופס פדיונו: **וכי תימא צנועין.** לאו סתמא היא אלא רשב"ג מסיים ואזיל ליה למילתיה: **ערב.** בגט פשוט[י]: **צידן.** במי שאחזו קורדיקוס[כ]: **וראיה.** בפרק שני[ל] דסנהדרין [לא.]: **המתלקט.** שעתידין ללקוט: **רבי דוסא.** לענין לקט קציר קמיירי דקיימא לן[מ] שני שבולין לקט שלש אינו לקט ואין כל העניים בקיאין בהלכה לפיכך צריך בעל הבית להפקיר: **דאית ליה לר' יהודה ברירה.** דקאמר כל שילקטו וכי לקיט אמרינן הוברר שזה הפקר ואע"פ שאין בעל הבית יודע בשחרית דשמא לא ילקטו יותר על דינס:

הלוקח

חייב אתה ליתן לו כו'. משמע דחייב אתה ליתן לו לא הוי גמר דין עד שיאמר לא תן לו והא דאמר בפרק קמא דסנהדרין (ד' ו: ושם ד"ה נגמר) נגמר הדין אי אתה רשאי לבלוע ומפרש היכי דמי גמר דין פלוני אתה זכאי פלוני אתה חייב [נ]אע"ג דלא הוי גמר דין ממש כיון שקרוב הדין לגמור אסור להטעות את הזכאי [ועי' תוס' ב"מ יז. ד"ה חייב]:

כרם רבעי כו'. ק"ק דלא נקט ערלה תחלה:

חרסית. פירש הקונטרס כתותי רעפים וקשה דבפרק כסוי הדם (חולין דף פח. ושם ד"ה חרסית) חשיב חרסית ולבינה כתושה:

מה חרסית דלית ביה הנאה. תימה לר"י דבסוף כסוי הדם (שם:) אומר דאין מכסים אלא בדבר שזורעים בו ומצמיח ומשמע התם דמכסין בחרסית ותירץ ר"ת דחרסית זורעים בו ומצמיח אבל אין מוציאה [ס]כדי נפילה לכך קרי דלית ביה הנאה ואפילו מוציאה יותר מכדי נפילה הואיל ופירותיה מועטים חשיב לית בה הנאה:

והצנועין מניחין את המעות כו'. אי שביעית נוהג בכרם רבעי כדמשמע[ע] [דאמילתיה] דת"ק [קאי] צריך לומר דצנועין אשאר שני שבוע קיימי דאי אשביעית כיון שהיו זוכים מן ההפקר לא היו יכולים לחלל:

כל הנלקט מזה יהא מחולל. תימה מתי היו אומרים דלמה שמלקטים אחר אמירה לא היה מועיל ואם כן וכי בכל שעה היו אומרים כן בלי הפסק וכ"ת שבכל ערב היו אומרים כן כמו גבי עניים בסמוך מ"מ לא היתה תקנה למה שאכלו קודם אמירה ואור"י דכל הנלקט לאו דוקא ממש אחר לקיטה אלא מניח מעות בעוד שלא נלקט ואומר כרם רבעי זה לכשיהיה נלקט יהיה מחולל אחר הלקיטה והא דקאמר ר' דוסא לעיתותי ערב אפילו מן השחרית היה יכול לעשות כן כמו שפירשתי אלא עצה טובה קמ"ל שלא יתפקרו עניים ללקט הרבה כיון שהפקיר אי נמי לעיתותי ערב דוקא אבל שחרית גזרינן שמא לא [פ]יפרש דלאחר לקיטה יחול ההפקר וא"ת וכיון שיש חילול במחובר לקרקע כדמשמע בסמוך למה היו הצנועים דוחקים למה לא היו מחללים כל הכרם בבת אחת וי"ל דשמא היו רוצים להוליך שאר הפירות לירושלים לפיכך לא היו רוצים לחלל הכל בבת אחת אי נמי לפי שלא היה מועיל חילול למה שיגדל אחרי כן וא"ת כי קאמר כל המתלקט הא לא היה מועיל למה שגדל אחר כך וי"ל דמ"מ מה שהיו יכולין לתקן היו מתקנים ועוד דשמא היה בטל ברוב א] ואע"ג דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל מכל מקום מדאורייתא בטיל:

אימא כל המתלקט. משמע דחל פדיון במחובר לקרקע שהרי קודם לקיטה היה מתחלל שהרי אחר שנלקט שבא לרשות אחרים אין לבעלים כח בהן לחלל ותימה דבתוספתא משמע דאין חילול במחובר דתניא בסוף מעשר שני כרם רבעי ב"ש אומרים אין פודין אותם ענבים אלא יין וב"ה אומרים ענבים ויין והכל מודים שאין פודין במחובר לקרקע ונראה דטעמא דילפינן קדש קדש ממעשר ויש לומר דהתם לא הוי טעמא אלא משום דמחובר אין דמיו ידועין ולכך אין פודין אפילו על פי שלשה והיינו נמי טעמא דב"ש:

כל שלקטו עניים היום יהא הפקר. תקנה עושה לעניים לפוטרם מן המעשר כשמלקטין יותר מדינם כגון ג' שבולים ואוכלין בלא מעשר לפי שלקט שכחה ופאה פטורים מן המעשר לכך אומר בעה"ב כל שלקטו יהיה הפקר כדי שיפטור הכל ממעשר דהפקר פטור ממעשר וצריך לומר דבעל הבית אין מתייאש דאם היה מתייאש וחשיב יאוש מדעת כמו תמרי דזיקא וא"כ למ"ד יאוש כדי קני תקשה ליה מה מועיל הפקר לפוטרו מן המעשר והלא כבר זכו בהן עניים בתורת גזל על ידי יאוש ומיהו זה אין להקשות אם בעל הבית מתייאש למה צריך להפקיר כדי לפוטרו מן המעשר והלא יאוש חשוב הוא כהפקר לפוטרו מן המעשר כדמוכח באלו מציאות (ב"מ ד' כא:) ועוד דלמה לא יועיל כל שלקטו לכ"ע דאטו מי גרע מיאוש דהא לא דמי יאוש דהכא דגבי גזלן ליאוש דמציאה דאי יאוש קני בכל ענין אפילו אם אין הגזילה ברשות הגזלן בשעת יאוש אם כן יאוש דהכא לא הוי אלא כלפי דידיה והוי כמתנה בעלמא ואין לו לפטור מן המעשר ואפילו את"ל דלא קני אא"כ הגזילה ברשות הגזלן אבל אם היא ברשות הרבים בשעת יאוש כל המחזיק בה זוכה בה אי נמי למ"ד יאוש כדי לא קני כלל וכל המחזיק בה זוכה בה [צ]מ"מ אין זה יאוש פוטר מן המעשר דנהי דנגזל אין יכול לתבוע מן המחזיק בה אחר יאוש כדאמרינן בהגוזל בתרא (לקמן ד' קיא:) דדוקא גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה אבל אחר יאוש אין יכול לגבות כלום מן השני מ"מ כיון שכל אדם אסור להחזיק בה מפני שהיא צריכה לגזלן ליפטר[ק] מן הנגזל ואם כבר זכה בה אחר לכל הפחות חייב לשלם דמים לגזלן כדאמר לעיל דאפילו למ"ד יאוש לא קני חייב גנב שני לשלם קרן לגנב ראשון לא חשיב כהפקר לפטור מן המעשר דטעמא דהפקר פטור מן המעשר משום דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא לקט ושכחה ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך והיינו טעמא דהפקר והכא אין לו חלק בה שאסור לזכות בה ואם זכה חייב לשלם לכל הפחות דמים ועוד דבסתמא אין מתייאש אלא לגבי עניים ואין מועיל לפטור מן המעשר עד שיהיה הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה:

הלוקח

מסורת הש"ס

א) ב"מ ז. קדושין נב. [לעיל סח: לקמן ע.], ב) [שבת מו. וש"נ], ג) מעשר שני פ"ה מ"א, ד) הר"מ מ"ז, ה) גיטין לח. עה. כתובות עז. ב"מ לח: ב"ב קעד. סנהדרין לא.: [בכורות כד.], ו) [תוספת' פאה פ"ג], ז) צ"ל מתניתא, ח) [עירובין לו: וש"נ], ט) [צ"ל דתניא וכ"כ תוספו' ביומא ובחולין ובעירובין], י) [ב"ב קעג:], כ) [גיטין עד.], ל) [צ"ל שלישי], מ) [פאה פ"ו מ"ה], נ) עיין ר"מ, ס) יותר מכדי ג' ר"מ [בפי' הברטנורא ותוי"ט וכן בפי' הר"ש איתא כדי נפילה ופירוש של כדי נפילה פי' רש"י ב"מ קה. זרע שמפוזרים במפולת יד], ע) רש"א, פ) צ"ל לא יפרש. רש"ס, צ) וא"כ הוי הפקר לכל. העתק מחילופי גרסאות, ק) שהרי מחויב לשלם להנגזל. העתק מח"ג,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא פסקוה למילתא כצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה כל הנלקט וכו'. ואע"ג דדבר שיש לו מתירין וכו'. עי' שיטה מקובצת שתירץ עוד דמידי דלא ניכר לא הוי דבר שיש לו מתירין:

רבינו חננאל

דאמ' לו חייב אתה לשלם לו, והקדיש, משלם כפל לבעלים והקרן להקדש. אבל אם אמ' לו צא תן לו, אפילו אם טבח ומכר אחר כך פטור מד' וה' וכל שכן אם הקדיש. ופריק ריש לקיש לטעמיה. **והדרינן** נמי אמ' ר' יוחנן גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדיש, הגזלן לפי שאינו שלו והנגזל לפי שאינו ברשותו. והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן כרם רבעי מצינין אותו בקוזות אדמה. פיר' בלשון ישמע' אקטאע אל טין. פיר' היו מציינין אלו המקומות להתרחק מהן, כל הרואה זה הציון מכרם רבעי ומן הערלה משום איסורא, ומן הקברות מש' טומאה. והצנועין היו בכרם רבעי שלהן מניח מעות ופודין הפירות שכבר נלקטו כדי שיאכלום המלקטין אותן בהיתר. והלא אלו הצנועין סתם משנה הן, ואמ' ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ... אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו. וכי תימא משנה זו אינה דצנועין... יחידאה לא אמ' ר' יוחנן כול'. **ופרקינן,** לא תימא מתניתין כל הנלקט שכבר יצא ... המתלקט, כלומר קודם שיתלקט עודנו ברשותו היה פודהו. ואקשינן תוב, ומי אמר ר' יוחנן הכי מתני' כי המתלקט הוא,

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' טו:

נט ב ג מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הל' ז:

ס ד ה מיי' פ"ח מהל' טומאת מת הל' ט:

סא ו ז מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הלכה ז:

לעזי רש"י

מוט"ש [מוטי"ש]. רגבי אדמה.

טיבל"ש [טיולי"ש]. רעפים.

מוסף רש"י

הלכה כסתם משנה. רבי הוא סידר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויין מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ועשו כמותן (ביצה ב:). **חוץ מערב.** בגט פשוט (ב"ב קעג:) **וצידן.** במסכת גיטין (עד.) **וראיה אחרונה.** בדיני ממונות השני (סנהדרין לא.) שנחלקו בשני מחלוקות במביא שטר ראיה לסתור את הדין, בראשונה הלכה כמותו ובאחרונה אין הלכה כמותו (ב"מ לח:).

רבינו חננאל (המשך)

והאמ' צנועין ור' דוסא אמ' דבר אחד, ור' דוסא נלקט אמ', דתניא ר' יהודה אומ' כול'. ופריק, אפיך ואימא ר' דוסא אומ' שחרית בעל הבית עומד על שדהו ואומ' כל שילקטו עניים היום מן העומרין יהא הפקר, ר' יהודה אומ' לעיתותי ערב עומד בעל הבית על שדהו ואומ' כל שלקטו עניים מן העומרין יהא הפקר. ולא סגיא דלא מפרק להו הכי, שאם העמיד ר' יהודה הוא דאמ' כל שילקטו עניים, נראין דבריו אית ליה ברירה, דאמ' כל שילקטו היום ולקטו, ואמר ר' יהודה נתברר כי הן הן הנלקטין הן שהפקירן בעצמן, הרי אית ליה ברירה. ושמעינן ליה בעלמא דלית ליה ברירה, דתנן